

громадянського суспільства як реакції людства на процеси глобалізації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Холоденко Ю. Социальное государство в условиях глобализации [Електронний ресурс] / Ю. Холоденко. – Режим доступу: http://www.isras.ru/abstract_bank_congress4/215.pdf
2. Eurostat News Releases. November 2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_PUBLIC/3-08012013-BP/EN/3-08012013-BP-EN.PDF
3. Europe's day of anti-austerity strikes and protests turn violent – as it happened [Електронний ресурс] // The Guardian, 14 November 2012. – Режим доступу: <http://www.guardian.co.uk/business/2012/nov/14/eurozone-crisis-general-strikes-protest-day-of-action>
4. Пато Т. Состояние профсоюзного движения в Европе [Електронний ресурс] / Т. Пато. – Режим доступу: http://scepsis.ru/library/id_905.html
5. Валь А. Положение труда в Европе: идейное наследие „социального пакта” [Електронний ресурс] / А. Валь. – Режим доступу: <http://dialogs.org.ua/ru/cross/page19064.html>
6. Кистенева Е. Антиглобалистское движение в странах Европейского Союза на примере Франции, Великобритании и Германии [Електронний ресурс] / Е. Кистенева. – Режим доступу: <http://www.alleuropa.ru/antiglobalistskoe-dvizhenie-v-stranach-evropeyskogo-soiuza-na-primere-frantsii-velikobritanii-i-germanii-1/pdf>
7. Бузгалин А. Альтерглобализм: в поисках позитивной альтернативы новой империи [Електронний ресурс] / А. Бузгалин. – Режим доступу: <http://www.socionauki.ru/journal/articles/129833/>
8. Petras J. European and US Working Class Politics: Right, Left and Neutered [Електронний ресурс] / James Petras. – Режим доступу: <http://www.globalresearch.ca/>
9. Oesch D. Explaining Workers' Support for Right-wing Populist Parties in Western Europe: Evidence from Austria, Belgium, France, Norway, and Switzerland / D. Oesch // International Political Science Review. – 2008. – № 29. – P. 350-373.
10. Восточная Европа идет налево. В странах бывшего соцлагеря растет спрос на популизм // Коммерсантъ. – 2012. – № 167. – 22 октября. – С. 7.
11. Kaplan R. The Return of Toxic Nationalism [Електронний ресурс] / R. Kaplan. – Режим доступу: <http://online.wsj.com/>
12. Austerity measures – a danger for democracy and social rights. Resolution 1884 (2012). The Parliamentary Assembly of the Council of Europe. July 26, 2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.assembly.coe.int/>
13. A Programme for Europe: Proposals of Civil Society. European Economic and Social Committee. Brussels, 2009 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.eesc.europa.eu/resources/docs/eesc-2009-10-en.pdf>
14. Доклад „Глобальный кризис и его последствия: взгляд гражданского общества”. Общественная палата Российской Федерации. 2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.oprf.ru/documents/498/1847/newsitem/19999>
15. Смола Л. Громадянське суспільство в Україні: проблеми становлення [Електронний ресурс] / Л. Смола. – Режим доступу: <https://peoplefirst.org.ua/uk/articles/civil-society-in-ukraine-problems-of-formation>

УДК 321.015:342.574

Ткаченко В.С.
НУ „ЮАУ імені Ярослава Мудрого”

СУСІДСЬКІ СПІВТОВАРИСТВА: СВІТОВИЙ ДОСВІД І УКРАЇНА

Досліджено досвід створення сусідських співтовариств за кордоном та в Україні. Світовий досвід засвідчує, що усвідомлення громадянами потенціалу і можливостей органів самоорганізації населення у взаємодії з місцевою владою сприяє ефективному розв'язанню проблем місцевого розвитку. В Україні сферою виникнення сусідських співтовариств можуть стати ОСББ. Ключові ознаки учасників ОСББ і членів громадянського суспільства спільні – відповідальність, активність, здатність до самоорганізації і саморегуляція поведінки.

Ключові слова: органи самоорганізації населення (ОСН), об'єднання співвласників багатоквартирних будинків (ОСББ), сусідські співтовариства.

Ткаченко В.С.

СОСЕДСКИЕ СООБЩЕСТВА: МИРОВОЙ ОПЫТ И УКРАИНА

Исследуется опыт создания соседских сообществ за рубежом и в Украине. Мировой опыт свидетельствует, что осознание гражданами потенциала и возможностей органов самоорганизации населения во взаимодействии с местными властями способствует эффективному совместному решению проблем местного развития. В Украине сферой возникновения соседских сообществ могут стать ОСМД. Ключевые признаки участников ОСМД и членов гражданского общества общие – ответственность, активность, способность к самоорганизации и саморегуляция поведения.

Ключевые слова: органы самоорганизации населения (ОСН), объединения совладельцев многоквартирных домов (ОСМД), соседские сообщества.

Tkachenko V.S.

NEIGHBORING COMMUNITIES: FOREIGN EXPERIENCE AND UKRAINE

This paper examines the experience of the creation of neighborhood communities abroad and in Ukraine. World experience shows that awareness of the capacity and capability of the bodies of self-organization of population in cooperation with the local authorities contribute to an effective joint decision of problems of local development. In Ukraine the sphere of neighbouring communities can become АСАН. Key features of the participants of HOAs and members of civil society General - responsibility, activity, ability to self-organization and self-regulation of conduct.

Key words: bodies of self-organization of population (DOS), the Association of co-owners of apartment houses (АСАН), the neighboring community.

Останнім часом значущість сусідських співтовариств стає все більше усвідомленою у світлі загострення традиційних місцевих проблем під кумулятивним впливом соціальних процесів трансформацій перехідних суспільств і соціальних та індивідуальних наслідків глобалізації планетарного характеру. Крім того, розвиток сусідських співтовариств все більше усвідомлюється як дієва передумова для формування ефективного громадянського суспільства і становлення політичної культури участі.

Інтерес до проблематики сусідських співтовариств виник наприкінці 1960-х років у Англії, коли в рамках подолання наслідків економічної кризи стартувала серія проектів розвитку громад. Серед зарубіжних дослідників та експертів, які займаються проблемами сусідських співтовариств, великий внесок зробили Дж. Гасфілд, П. Хендерсон, А. Твелфтріз та ін. У російській науці проблематика сусідських співтовариств отримала розвиток у роботах П. К. Гречко, І. Е. Кокорева, К. В. Харченко, Є. С. Шоміної та ін., де піднімаються питання щодо ролі сусідських співтовариств у розвитку здатності громадян до самоорганізації. Українські дослідники досліджують власне питання самоорганізації населення. Зокрема, Н.В. Мішина, О.С. Орловський аналізують зарубіж-

ний досвід регламентації правового статусу органів самоорганізації населення; М.О. Лендзел розглядає сусідські співтовариства як структуру самоорганізації громадян на рівні локальних територіальних спільнот.

У рамках пропонованої статті здійснюється спроба систематизації уявлень про місце і роль сусідських співтовариств у системі місцевого самоврядування та структурі громадянського суспільства на прикладі досвіду окремих держав, а також досліджуються передумови становлення сусідських співтовариств в українських реаліях.

У першу чергу розглянемо місце і роль сусідських співтовариств у вирішенні місцевих проблем, які, як правило, сконцентровані навколо декількох великих блоків.

По-перше, це проблеми „захисту своєї території”: протести проти розміщення на території небажаних будівель, проблемних об'єктів тощо. По-друге, проблеми „поліпшення свого житлового середовища” – благоустрій та озеленення, освітлення. По-третє, проблеми дозвілля молоді і літніх людей. По-четверте, питання розвитку (поліпшення) соціальних послуг, які також мають тенденцію до різкого скорочення і погіршення якості. Великий блок проблем виник в останні роки у зв'язку зі скороченням інвестицій на утримання

житлового фонду, різким погіршенням якості житлово-комунальних послуг [1].

Здорове сусідське співтовариство створює такі умови, таке місцеве соціальне середовище, де закомплексованій, боязкій і пасивній людині набагато легше подолати психологічний бар'єр і вийти з-за броньованих дверей у простір сусідської самодіяльності. Тут багато хто знайде розуміння й підтримку, відчужує силу групи, здатної змінити життя на краще. „Участь у спільному захисті своїх прав, у колективному приведенні в порядок свого будинку і двору, в сусідському святі або пікетуванні місцевого банку, що відмовляє жителям у малих кредитах під невеликий відсоток, – всі численні громадські турботи і діяння, в яких людина бере участь, є прекрасним енергетичним підживленням, нерідко перетворюють особистість і місцеві звичаї” [2, с.26].

Крім того, все більше популярна концепція розвитку місцевих громад через самоорганізацію жителів може стати надзвичайно потужною ідеєю подолання не тільки соціальної нерівності й соціальної напруженості, яких зазнає сучасний світ, але й страхів перед зникненням своєрідності та унікальності культур, національних особливостей і традицій. Це сучасні ліки проти глобалізації, проти стандартизації життя, викликані навалом міжнародних монополій у вигляді супермаркетів, торгових центрів, Голівуду й ін. Це зазначають американський юрист М. Шуман і відомий американський дослідник сучасної цивілізації Р. Каплан [3].

В основі теорії сусідських співтовариств лежить пояснення принципу „самоорганізації населення”. „Самоорганізація населення – одна з демократичних форм об'єднання осіб або їх спільнот для раціонального досягнення тих чи інших цілей за допомогою найбільш демократичних методів за рішенням того самого колективу (спільноти) людей” [4, с. 24].

На практиці самоорганізація жителів, як одна з форм реалізації права громадян на місцеве самоврядування, означає активну участь громадян у місцевому житті, причому ця участь найбільш продуктивна, якщо вона реалізується через різноманітні громадські структури, які формують тканину сучасного громадянського суспільства, створюють сусідське співтовариство [1]. Розвиток сусідських співтовариств передбачає головний акцент на розвитку їхньої здатності до демократичної самоорганізації і співпраці.

Сусідські співтовариства можуть інституційно „оформлюватися” в різні локальні

організації жителів, що здатні визначати загальні для всіх жителів інтереси, висловлювати ці інтереси, а також здатні захищати і домагатися реалізації цих інтересів. У цьому світлі їх створення (у багатьох випадках відтворення і реанімація) є одним із найважливіших завдань громадянського суспільства.

Територіальна громада або сусідське співтовариство формується поступово як соціально-психологічна спільність сусідів, які компактно проживають, якщо на території проявляється тенденція до спільної діяльності.

Процес розвитку сусідської спільноти:

- дозволяє просувати ініціативи, що йдуть знизу, від жителів, а не нав'язувати бажання „зверху”;

- допомагає встановлювати відносини партнерства та співробітництва між сусідами, жителями і співтовариством, жителями і місцевою владою, жителями і різними місцевими і зовнішніми організаціями та інститутами;

- ґрунтується на твердій впевненості, що всі жителі мають деякі навички самоорганізації і допомагає розвивати приховані таланти і людські ресурси співтовариства;

- будується на добрій волі та наявних навичках людей і спрямований на розвиток цих навичок і підтримку ініціатив;

- виходить із завдання зміцнення впевненості членів спільноти у власних силах і в собі;

- спрямований на відновлення значущості невеликих поселень, модернізацію місцевих цінностей, відкриття раніше замкнутого суспільства, при одночасному збереженні місцевих традицій і місцевих зв'язків [1].

Можна стверджувати, що існує серйозна взаємна залежність організацій жителів і владних структур. Організації сусідських співтовариств, особливо у своїй діяльності з освіти жителів, із самоорганізації, спрямованої на збереження і поліпшення житлового середовища, виявляються найважливішими партнерами місцевої влади.

У такій ситуації у країнах розвинутого громадянського суспільства, де влада розуміє свою відповідальність перед громадянами, і зазначену вище взаємозалежність, вона активно співпрацює з громадськими організаціями, які артикулюють проблеми жителів і здатні до співпраці. Розглянемо найбільш показові приклади діяльності сусідських співтовариств у деяких країнах – Великій Британії, Франції та США.

У літературі найчастіше згадування про діяльність сусідських співтовариств пов'язані з Великою Британією або її складовими територіями. Це цілком природно, адже, інтерес до громад та їх соціальної ролі сформувався в Англії з декількох джерел: доброзичливого патерналізму колоній і страйків квартиронаймачів у Глазго, руху суфражисток і безробітних кінця XIX ст. Економічна криза середини 70-х років XX ст. поступово знизилася значення доброзичливого патерналізму, і державна політика повернулася у бік регресивних форм соціального захисту у вигляді „турботи”, а не „дії”. Це супроводжувалося концентрацією влади в руках центрального уряду на противагу місцевій владі, яка втрачала свою провідну роль на територіях.

Держава виявила інтерес до роботи в громадах наприкінці 1960-х, коли післявоєнний економічний підйом змінився спадом, почалися масові рухи протесту й з'явилися перші іммігранти з країн, що розвиваються. Політики розраховували розчинити можливий радикальний протест шляхом залучення організованих груп жителів до розв'язання питань місцевої соціальної політики, освіти, міського планування. Саме тоді ж стартувала серія проектів розвитку громад (Community Development Projects) у дванадцяти найбільш постраждалих регіонах Англії разом із програмою допомоги містам.

Як і в інших районах Англії, мануфактурне минуле залишило у графстві Кірклі сліди запустіння й розвалу. Протягом довгого часу громадські організації Кірклі й різні агенції намагалися протистояти складній ситуації за допомогою наданих згори програм і розробок. Проте різниця між нинішнім і попереднім підходами до вирішення проблем полягає в тому, що тепер усі громадські структури, ділові кола і уряд працюють спільно – спочатку заради визначення пріоритетів розвитку регіону, а потім для реалізації проектів. Стратегія майбутнього була розроблена Партнерством Кірклі, тобто союзом владних структур, місцевих громадських організацій і ділових кіл. „Формально Стратегія була прийнята Партнерством 20 жовтня 1999 р. План і Стратегія включають у себе сутність тих змін, які бажані для всіх. Їх метою є спільне подолання соціальних проблем. Завданням Стратегії стало підвищення економічного добробуту та соціальний прогрес, поліпшення якості життя і захист навколишнього середовища” [2, с.4].

Відправною точкою процесу стало проведення цільової конференції у листопаді 1998 р., на якій були присутні представники понад 60 місцевих організацій. Було прийнято загальну угоду з основних проблем району. Щоб дізнатися думки населення, в липні 1999 р. був поширений схематичний план з вироблення Стратегії зі списком пріоритетних завдань. Більшість з 2000, що відповіли, підтримали акцію з вироблення цілі та стратегії і схвалили прийнятий підхід до вирішення проблем району. Додаткові пропозиції розглядалися робочими групами та вводилися у план дій і Стратегію.

На цьому прикладі активність сусідського співтовариства виглядає як профілактична робота. Це швидше передбачення майбутнього, на яке націлена громадська енергія. Разом із тим профілактикою є вже сама практична діяльність жителів і сусідських груп, втягнутих у розробку Стратегії. Така практика допомагає стримувати ескалацію існуючих проблем, попереджує зростання негативних наслідків. Це може бути, наприклад, місцевий консультативний центр, який створила і яким управляє сусідська група, де є загальнодоступними новини місцевого життя, працює безкоштовна юридична консультація, розбираються конфлікти квартиронаймачів із домовласником або іншими службами.

Також заслуговує на увагу досвід створення сусідських співтовариств у Північній Ірландії. Зокрема, громада Браунлоу була створена у процесі реалізації проектів Європейського співтовариства з боротьби з бідністю. Завдання соціальних організаторів на цій території включало в себе зміцнення позицій місцевого сусідського співтовариства, яке треба було ще створити з практично неорганізованих жителів Браунлоу. Спочатку були виявлені і належним чином оформлені громадські ініціативи жителів. Потім для їх реалізації створені сусідські організації. Представники цих організацій сіли за стіл переговорів з місцевою адміністрацією. „Розширивши вплив свого співтовариства на прийняття рішень адміністрації, жителі створили „Фонд розвитку Браунлоу”, який став збирати кошти для здійснення ініціатив жителів Браунлоу” [2, с.77].

Інша громада виникла в Шотландії на базі „Групи безробітних” Единбургу. Вона була створена за ініціативою самих безробітних, які жили в цьому окрузі, для лобювання інтересів. Оскільки розвиток сусідського співтовариства як плацдарму для створення нових робочих місць був в інтересах

цієї групи, то вона стала ініціатором розвитку сусідських зв'язків і появи об'єднань жителів, які поставили своєю метою створити активну сусідську громаду. Теми професійного навчання та тренінгів були розроблені та погоджені з місцевими діловими колами і самими безробітними. Завдяки планам відкриття нових малих підприємств була створена міцна основа для індивідуального розвитку і набуття професійних навичок. Питання необхідних кредитів для створення місцевих підприємств тут стало ключовим. Ці кредити стали можливими після відкриття Фонду общинного розвитку Браунлоу (Brownlow Community Trust).

Цікавим є також досвід створення окремих сусідських співтовариств у Франції. Зокрема, у районі Мантес-ла-Джоліє проживає 8000 чоловік, більшість з яких іммігранти. Побудований у 1960 р. район був схожий на гетто. У 1991 р. громадський спокій було порушено, прорвалася руйнівна енергія гніву. Результат численних заворушень – троє вбитих.

Після тих трагічних подій жителька цього району Фароуд Боуалі створила організацію жителів. Метою цієї організації було не просити про допомогу, а допомогти молодим людям зайняти себе. Були спільно розроблені невеликі проекти: освітлення стоянок для машин, об'їзди за межами шкіл, очищення громадських територій, установка телефонів-автоматів, відведення місць для сміттєзбірних контейнерів. Принципово важливим було те, що кожен з цих проектів було проаналізовано і обговорено з місцевими жителями. Потім були складені кошториси на ці роботи, написані заявки до міської адміністрації на їх виконання і отримані невеликі кошти, які пішли на організацію і проведення робіт силами молоді. Організація цих соціальних робіт для молоді, створення робочих бригад і сама праця бригад, що складалася з місцевих молодих людей, проходила під керівництвом виконробів також з числа місцевих активістів.

У США широкого поширення одержали районні асоціації. Наприклад, у місті Феніксі міська рада затвердила програму підтримки мікрорайонів. Ця концепція передбачає передачу містом районним асоціаціям певних початкових інвестицій як каталізатора зусиль з реабілітації та стабілізації. Група представників мікрорайону практично вільна у своєму рішенні, як витратити ці гроші (як правило, 80 тисяч доларів). У Портленді влади направляють щорічно

більше 1 мільйона доларів на фінансування проектів громадянської участі або делегування основних повноважень у сфері надання послуг через районні асоціації. Як правило, послуги районних асоціацій значно дешевше відповідних послуг комерційних або муніципальних служб. Участь жителів у наданні послуг на місцевому рівні дає цілий ряд переваг. Поряд із підвищенням рівня громадянської участі у місцевому самоврядуванні результатом може з'явитися більш відповідальна діяльність з надання послуг, оскільки жителі часто краще інформовані про місцеві проблеми, ніж професійні співробітники органів місцевого управління [5, с. 34].

Досвід демократизації українського суспільства підтверджує, що демократія бере початок „знизу”, тобто з особистої участі громадян у вирішенні конкретних життєвих питань, які безпосередньо стосуються умов їх життя. „Вибори органів самоорганізації населення (ОСН) – це справа самих громадян. Якщо вони хочуть, можуть створити будинковий комітет у багатоповерховому будинку, організувати квартальний комітет у приватному секторі, можуть створити вуличний комітет або, наприклад, комітет мікрорайону. І, нарешті, можуть створити найбільший комітет – комітет району” [6]. І всі ці перераховані органи самоорганізації населення організуються виключно з ініціативи самих жителів, які створюють спочатку ініціативну групу і звертаються до міської ради за дозволом на створення органу самоорганізації населення (ОСН). Отримавши рішення сесії міської ради, проводять збори або конференцію, обирають до комітетів своїх найкращих представників. Таким чином, ОСН є найближчою до людей частиною місцевого самоврядування, що обирають, є необхідною ланкою реалізації зв'язку між жителями певної локальної території і місцевою владою. Але зараз ці органи самоорганізації населення законодавством України не наділені правом реально впливати на ситуацію на місцях. Це і проблеми в делегуванні повноважень ОСН відповідними радами, і терміни їх діяльності, і відсутність серйозних повноважень тощо. Хочеться згадати такі законодавчо визначені форми „відкритої влади” як громадські слухання, круглі столи, обговорення місцевих ініціатив, місцеві референдуми, які повинні широко використовуватися ОСН для вирішення власних насущних проблем. Але на практиці вони залишаються недостатньо затребувані, хоча

могли б стати найважливішим джерелом консультативної інформації громади. Крім того, громадянська участь кожного члена відповідного органу самоорганізації дає можливість враховувати соціальні фактори в процесі планування, мінімізувати соціальні й політичні ризики внаслідок прийняття й реалізації управлінських рішень тощо.

За умов певної політико-правової нестабільності в суспільстві і державі розвитку ОСН перешкоджає архаїчне розуміння населенням місця й ролі органів самоорганізації населення. Так, досить поширеним є розуміння органів місцевого самоврядування та самоорганізації населення як таких, які певним чином протистоять державі, її виконавчим органам на місцях, а також у деяких випадках один одному. Однак вони повинні діяти в єдиному правовому полі, поєднуючи у своїй діяльності місцеві й загальнонаціональні інтереси.

В Україні, на наш погляд, сферою виникнення сусідських співтовариств можуть стати об'єднання співвласників багатоквартирних будинків (ОСББ). Саме різні форми об'єднання домовласників для управління своїм житлом і спільного вирішення місцевих проблем є на сьогодні основним напрямком самоорганізації громадян у США та країнах Європи.

ОСББ вже сьогодні являє собою соціальний кластер громадянського суспільства і його реальну опору. „Об'єднання рівноправних громадян на основі усвідомлення своєї відповідальності, активної участі в організації свого загального життєвого простору, реального вирішення загальних проблем – приклад того, яким це суспільство може бути” [7]. Наприклад, ОСББ може вирішувати питання забудови прибудинкової території [8]. Ключові ознаки учасників ОСББ і членів громадянського суспільства спільні. Це – відповідальність, активність, здатність до самоорганізації і саморегуляція поведінки.

В Україні за даними 2011 р. діяли 13 817 об'єднань. У 2011 р. створено 1780 ОСББ. Найвищий рівень створення в 2011р. об'єднань у Донецькій (308), Миколаївській (156), Львівській (126) областях. Низький рівень створення ОСББ спостерігається в м. Севастополь (10), Чернівецькій (12), Полтавській (17) і Кіровоградській (16) областях [9].

За даними загальноукраїнського соціологічного дослідження, що було проведено Фондом „Демократичні ініціативи” та соціологічною службою Центру Разумкова з 30 березня по 4 квітня 2012 р., менше третини

населення України (29%) знають про такий аспект житлово-комунальної реформи, як створення ОСББ. Ще 29% „щось про це чули”, а 41% про це взагалі нічого не знають. Серед регіонів найбільш позитивно ставляться до створення ОСББ в Західному регіоні: серед власників квартир хотіли б створення ОСББ 37%, ні – 23%. В інших регіонах переважає негативне ставлення до ОСББ: у Східному регіоні хотіли б створити у себе ОСББ 21%, не хотіли б – 27%, у Центральному регіоні – 19% і 37%, але найбільш негативне ставлення до ОСББ виявили жителі Південного регіону: хотіли б створити ОСББ 17%, не хотіли б – 50% [7]. Отже, головна причина небажання створення ОСББ – це побоювання, що держава повністю зніме з себе відповідальність за будинок (ремонт комунікацій тощо) – так вважають 42% власників квартир, у чиїх будинках не створено ОСББ і які цього не бажають [7].

Таким чином, теорія сусідських співтовариств спирається на широкую практику сусідських співтовариств зарубіжних країн і підкреслює такі особливості, як: спільність інтересів за місцем проживання, замішані на довірі, соціально-психологічних факторах поведінки людей, перехід від індивідуальних до колективних дій, що знаменує перетворення об'єкту на суб'єкт управління. Досвід провідних демократичних держав свідчить, що усвідомлення громадянами потенціалу і можливостей органів самоорганізації населення у взаємодії з місцевою владою сприяє ефективному спільному розв'язанню проблем місцевого розвитку. В Україні, на наш погляд, сферою виникнення сусідських співтовариств можуть стати ОСББ. Ключові ознаки учасників ОСББ і членів громадянського суспільства спільні – відповідальність, активність, здатність до самоорганізації і саморегуляція поведінки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Соседское сообщество – территориальное общественное самоуправление – местное самоуправление. Фрагмент книги Е. Шоминой „Глобальные проблемы местного самоуправления” (М, Фонд РОПЦ, 2004, стр.33-58) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://smolenskotos.ucoz.ru/no_1_03.pdf.
2. Кокарев И. Соседские сообщества: путь к будущему России / И. Кокарев. – М. : Прометей, 2001. – 248 с.
3. Kaplan R. An Empire Wilderness. Travels into America's Future / R. Kaplan. – Random House, 1998.
4. Максимова Н. Самоорганизация населения как важнейший фактор эффективности местного самоуправления / Н. В. Максимова // Государствен-

ная власть и местное самоуправление. – 2008. – №6. – С. 24-27.
5. Бондарь В. Инициатива не наказуема! / В. Н. Бондарь // Муниципальная власть. – 1999. – № 2. – С. 28–37.
6. Центр сприяння розвитку самоорганізації населення [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://centrozvitkuosn.org.ua/>
7. Громадська думка про ОСББ: інформованість, ставлення, побоювання [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://opora.ua.org/news/1393-](http://opora.ua.org/news/1393-gromadska-dumka-pro-osbb-informovanist-stavlennja-pobojuvannja)

[gromadska-dumka-pro-osbb-informovanist-stavlennja-pobojuvannja](http://opora.ua.org/news/1393-gromadska-dumka-pro-osbb-informovanist-stavlennja-pobojuvannja)
8. Хмель О. Мешканці проти забудови перед їхніми квартирами торговельного центру / О. Хмель [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mtrk.com.ua/news/17571.html>. ОСББ уже сьогодні – відзеркалення громадянського суспільства, впевнені у Мінрегіоні [Електронний ресурс]. – http://www.kmu.gov.ua//kmu/control/uk/publish/article?art_id=44784640&cat_id=244276429.

УДК 327.5; 32.019.51

Покровська А. В.

Київський національний університет
імені Тараса Шевченка

ІНФОРМАЦІЙНА ВІЙНА ЯК ЗАСІБ БОРОТЬБИ З МІЖНАРОДНИМ ТЕРОРИЗМОМ

Розглядаються основні підходи до трактування понять інформаційної війни та інформаційно-психологічних операцій у сучасній світовій політиці. На прикладі антитерористичної діяльності США, а саме – Іракської антитерористичної кампанії 2003 р. простежено, як США реалізують свою стратегію ведення інформаційно-психологічних війн у боротьбі з міжнародним тероризмом.

Ключові слова: інформаційна війна, інформаційні операції, психологічні операції, доктрина, антитерористична кампанія, інформаційне забезпечення, міжнародний тероризм.

Покровская А.В.

ИНФОРМАЦИОННАЯ ВОЙНА КАК СРЕДСТВО БОРЬБЫ С МЕЖДУНАРОДНЫМ ТЕРРОРИЗМОМ

Рассматриваются основные подходы к трактовке понятий информационной войны и информационно-психологических операций в современной мировой политике. На примере антитеррористической деятельности США, а именно – Иракской антитеррористической кампании 2003 г. прослежено, как США реализуют свою стратегию ведения информационно-психологических войн в борьбе с международным терроризмом.

Ключевые слова: информационная война, информационные операции, психологические операции, доктрина, антитеррористическая кампания, информационное обеспечение, международный терроризм.

Pokrovska A.

INFORMATION WAR AS MEANS OF COMBATTING INTERNATIONAL TERRORISM

In the article the main approaches to the interpretation of the concepts of information war and information-psychological operations in modern world policy are considered. On the example of the anti-terroristic activity of the USA, notably – the Iraqi anti-terroristic campaign of 2003, the author tries to examine the way, how the USA realize their strategy of the information-psychological wars in the struggle against international terrorism.

Key words: information war, information operations, psychological operations, doctrine, anti-terroristic campaign, information support, international terrorism.